

Marie Curie

Bilgin mi, bilimin Meryem Anası mı?
Françoise Balibar
Çev. Elif Göktepe
Yapı Kredi Yayınları,
Genel Kültür Dizisi, 2009.

Bilim dünyasının en ünlü ve Bilgin kişiliklerinden birisi de Marie Curie, daha yaygın bilinen adıyla Madam Curie'dir. Bilim arenasında öne çıkan ilk kadınlar arasında olması kuşkusuz bunun en önemli sebeplerinden biri. Yapı Kredi Yayınları'nın Genel Kültür Dizisi'nden çıkan yeni bir kitap, Marie Curie'yi bol resimle, zengin alıntılarla ve insan odaklı bir yaklaşımla anlatıyor. *Marie Curie – Bilgin mi, bilimin Meryem Anası mı?* adlı kitap pratik cep boyu, renkli kuşe baskısıyla okuru hemen içine çekiyor. Bir belgesel film akıcılığı taşıyan eser, Curie'nin hayatını doğumundan itibaren temelde kronolojik bir sırayla anlatırken, her dönemdeki sosyal, siyasal ve bilimsel atmosfer, Curie'nin özel hayatına ilişkin durum ve olaylar gibi bilgileri de bağlantılar kurarak aktarıyor. Kitabın en hoş özelliklerinden biri Curie'yi sadece bilimsel çalışmaları açısından değil bütün bir insan olarak ele almış olması. Yazar Françoise Balibar, Curie'nin kişisel özelliklerini ve ilişkilerini tasvir ederek bunda oldukça başarılı olmuş, öyle ki kitabı okuduktan sonra insan Curie'yi kişisel olarak da tanıyormuş gibi hissediyorsunuz. Aslında yazarın bu yaklaşımı benimsemesinin belli bir amacı var. Bu amaç kitabın "Efsane" başlıklı dördüncü bölümünde belirginleşiyor. Balibar aslında Marie Curie'nin genellikle ciddi ve duygusuz bir bilim insanı olarak yansıtıl-

masına ve daha genel olarak da bilimin ciddi ve ağırbaşlı imajına karşı bir duruş sergiliyor. "Bütün dünyada çocuklara, bilimin Meryem Ana'sı Marie Curie'nin allanıp pullanmış efsanesi anlatılır, okulun özgürleştirmekle yükümlü olduğu kızlara Curie (ulaşılmaz) bir model gibi sunulur. Peki genç kızların böyle bir imgeyle özdeşleşebileceğine gerçekten inanılıyor mu? Efsane, Marie Curie'yi 30 yaşındaki haliyle, radyoaktiviteyi keşfettiği haliyle neden sergilemiyor?", "Neden bilim, başkalarının dediklerine aldırmandan yoluna devam eden, erkekler dünyasında kendini ortaya koymayı bilen, beğenilmekten hoşlanan, mutlu, alımlı, uyanık ve kararlı bir genç kadın olarak temsil edilmiyor?"

Kitapta Marie Curie'nin bir kısmını 1906'da ölen eşiyle yürütmüş olduğu bilim-

sel çalışmalar, dönemin bunlarla ilintili başka bilimsel gelişmeleri ve tüm bu çalışmaların sosyal ve siyasi etkileri başarılı bir şekilde özetlenmiş. Curie'nin radyoaktivitenin keşfi ve daha sonra da bunun tıbbi uygulamalarıyla ilgili ömrü boyunca yaptığı özveri çalışmaları yanı sıra bir bilim insanı, bir yönetici ve bir eğitmen olarak üstün özellikleri de yansıtılmış. Ayrıca son kısımda aktarılan tanıklıklar ve belgeler de ilginç ayrıntılar içeriyor ve Madam Curie'yi anlamamıza katkıda bulunuyor. Kitabın sonunda bir bibliyografya, ilgili film ve belgesellerin bir listesi, ilgili internet siteleri, Curie Müzesi'yle ilgili kısa bir tanıtım, resim listesi ve dizin var. Ünlü bilim insanı, ama her şeyden önce "insan" Marie Curie'yi zengin bir görsellikle, belgesel tadında, kolayca okumak isteyenlere.

Françoise Balibar

Fizikçi ve filozof olan Françoise Balibar 1941 de doğdu. 1960-1964 yılları arasında Yüksek Öğretmen Okulu'nda eğitim gördü. 1964'te "X ışınlarının yayılımı" konusundaki tezini savundu. F. Balibar fiziğin tarihi ve epistemolojisi alanında önemli bir görüş açısı geliştirdi. Einstein uzmanı olan Balibar, Einstein'ın fizikçiliğinin yanı sıra epistemolojik, politik görüşü ve görece-lik kuramından tutun da kuantum fiziğine kadar pekçok konuda çalıştı. Çalışmalarını "madde ve kristal" konularına kadar genişletti. Balibar ulusal ve uluslararası pek çok makale yayımladı. Fransa'nın TÜBİTAK'a eş-

değer kurumu CNRS (Ulusal Bilimsel Araştırma Merkezi) sorumlusu olarak, "Einstein'ın Seçme Eserleri"nin 6 ciltlik Fransızca baskısını hazırladı. Çok sayıdaki eserlerinden bazıları şunlar: *La science du cristal* (Kristal Bilimi) (Hachette, 1991), *Galilée, Newton lus par Einstein : Espace et relativité* (Einstein'ın Gözünden Galileo ve Newton:Uzay ve Görelilik) (PUF, 1999), *Qu'est-ce que la matière?* (Madde Nedir?) (le Pommier, 2005), *Einstein* (Thames ve Hudson, 2005), *Marie Curie* (çeviri, Yapı Kredi Yayınları, 2009), *Einstein: Düşünmenin Keyfi* (çeviri, Yapı Kredi Yayınları, 2009).

Biraz Kuantum'dan Zarar Gelmez

Evren Hakkında Kışkırtıcı Bir Kılavuz
Marcus Chown
Çev. Taylan Taftaf
Alfa Yayınları, Popüler Bilim, 2009.

Yukarı doğru akabilecek bir sıvı türü vardır. Bir binanın en üst katında, en alt katına kıyasla daha çok yaşlanırsınız. Tüm insan ırkı, bir küp şekerin sahip olduğu hacme sığdırılabilir. Zamanda yolculuk fizik kurallarına aykırı değildir. Herhangi bir kanala ayarlanmamış televizyondaki karlanmanın yüzde biri, Büyük Patlama'nın neden olduğu elektromanyetik gürültüdür.

Bu önermeler, çevirisi geçen yıl Alfa Yayınları'ndan çıkan "Biraz Kuantum'dan Zarar Gelmez" adlı kitabın önsözünden. Yazar Marcus Chown her birinin doğru olduğunu söylediği bu önermelerle, evreni neden bilimkurguya gerek bırakmayacak kadar şaşırtıcı ve hayranlık verici bulunduğunu vurguluyor. Chown'un 20. yüzyılın en önemli iki başarısı olarak nitelediği, atomları ve bileşenlerini resmeden kuantum kuramı ve uzay, zaman ve kütleçekimini resmeden Einstein'ın genel görelilik kuramı aslında kamuoyunun hep merak ettiği konular. Ne var ki bu konuları gerçekten basitleştirerek anlatabilen pek fazla kaynağa rastlanmıyor. Edindiği tecrübeler sonucunda Einstein'ın "Temel bilimsel düşüncelerin çoğu özünde basittir ve dolaşısıyla, herkes tarafından kolaylıkla anlaşıla-

lır sonuçla temel bir olgunun açıklanmasının nasıl dolambaçlı bir yol izleyebileceğini ve bunun da aslında ne kadar ilginç bir öykü oluşturabileceğini gösteriyor. Cobb eserinde 17. yüzyılda üremenin temel yasalarının nasıl açığa çıkarıldığını anlatıyor. Bu sürece dâhil olmuş ya da bir şekilde etkide bulunmuş insanları (bir kısmı bilim insanı), her bir buluşun tahmin edilmesi güç sonuçlarını, dönemin sosyal, dini ve siyasi atmosferinin sürece etkisini bütüncül bir yaklaşımla aktarıyor. Tabii bu arada bu keşif serüveninde yapılan ilginç deneyleri, kimisi bize gülünç gelebilecek varsayımları ve bilimsel olanla olmayanın harmanlandığı kimi durumları da dinliyoruz Cobb'un akıcı ve renkli anlatımından.

Yazarın verdiği en önemli mesajlardan biri, tıpkı sonsuz sayıdaki tesadüflere bağlı olan kendi yaşamlarımız gibi, bilimin ilerleyişinin de düz bir çizgi izlemeyip çok sayıda tesadüfe bağlı olması. "Bilim hiçbir zaman düz bir yol izlemez. Yeni bir gerçeğe doğru doğrudan ilerlemek yerine, kendini geçici olarak beklenmedik çıkmazlarda kapana kısılmış bulunduğu dolambaçlı garip yollara girer. Ya başka bir soru görmediği ya da onları soracak başka bir yol bilmediği için, sorulabilecek olan soruların yalnızca bazılarını sorarak kendini farkında olmadan kısıtlar (...) Dahası, bilim tarihi, genelde tarihte olduğu gibi çoğunlukla rastlantıya dayanır. Bu, özellikle de üreme için geçerliydi."

Varoluşumuzla doğrudan ilgili olan üremeye dair bilginin gelişiminin şaşırtıcı, bazen güldürücü ve özellikle de (bilimin doğası hakkında) düşündürücü öyküsünden keyif alacağınızı umuyoruz.

Marcus Chown

1980 yılında Londra Üniversitesi Fizik Bölümü'nden mezun olan ve Pasadena'daki Kaliforniya Teknoloji Enstitüsü'nde astrofizik dalında yüksek lisans yapan Marcus Chown, astronomi ve fizik konularında yazan bir yazar ve yayımcı. Kaliforniya Teknoloji Enstitüsü'nde astronom olarak da çalışmış olan Chown, şu anda haftalık bilim dergisi *New Scientist* için danışmanlık yapıyor. Dilimize ilk kez çevrilen Chown'un yayımlanmış kitapları arasında *Afterglow of Creation* (1993), *The Magic Furnace* (1999), *The Universe Next Door* (2001), *The Never-Ending Days of Being Dead* (2007) ve çocuklar için yazılmış bir kitap olan *Felicity Frobisher and Three-Headed Aldebaran Dust Devil* (2008) sayılabilir. Marcus Chown, karısı ve iki çocuğu ile Londra'da yaşıyor.

Mathew Cobb

Mathew Cobb Manchester Üniversitesi Yaşam Bilimleri Fakültesi'nde hayvan davranışı üzerine dersler veriyor ve Eğitim ve Öğretim Grubu'na başkanlık yapıyor. Yüksek lisansını psikoloji, doktorasını ise psikoloji ve genetik alanında, meyve sineklerinde çiftleşme davranışı konusunda yapan Cobb, daha sonra hayvanlarda kimyasal iletişim konusunda araştırmalar yaptı. Paris'te görev yaptığı sıralarda kitaplarını çevirdiği çeşitli tarihçilerin teşvikiyle bilim tarihi konusunda çalışmalara başladı. 2008'de Londra Zooloji Derneği'nden Bilim İletişimi ödülü, 2009'da Fransız-Amerikan Derneği'nden ve Florence Gould Derneği'nden Malcolm DeBevoise'la birlikte yaptıkları bir kitap çevirisi için ödül aldı.

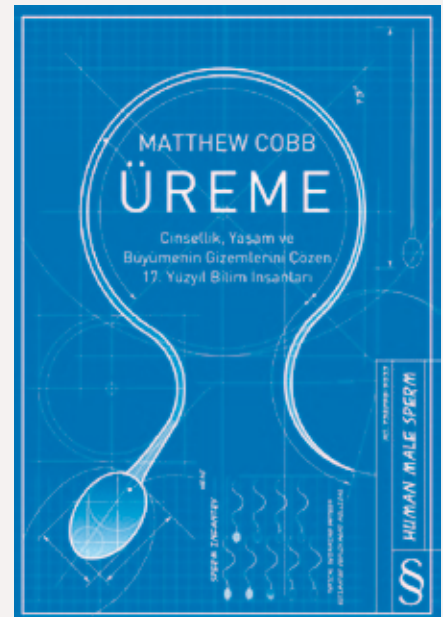
bilecek bir dille ifade edilebilir." düşüncesini haklı bulan yazar, bu kitabı yazarken sıradan insanların 21. yüzyıl fiziğinin temel prensiplerini anlamasına yardımcı olmayı amaçlamış.

Gerçekten de Chown son derece sade ve basit bir anlatımla, çok somut ve basit örneklerle 21. yüzyıl fiziğinin temel kuramlarının özünü vermeyi başarıyor. Hem de ciddi ve somurtkan bir ifadeden daima kaçınarak, örneğin "Şizofren Atom", "Telepatik Evren", "Şapkadandan Çıkan Tavşan" gibi bölüm başlıklarıyla. Kitabın ilk ana bölümü "Küçük Şeyler" başlığı altında kuantum kuramına, ikinci ana bölümse "Büyük Şeyler" başlığı altında görelilik kuramına ayrılmış.

Biz diyoruz ki modern fiziğe en uzak insanlar arasında olduğunuzu düşünüyor ol-

Bugün biyolojik yaşamımızla ilgili pek çok süreç hakkında ayrıntılı bilgiye sahibiz, ama üremenin de arasında olduğu bu süreçler bir zamanlar insanlar için bilinmezlerle doluydu. Dünyayla ilgili bildiklerimizi biliyor olmak bize çoğu kez o kadar doğal görünür ki, insanların bir zamanlar bu bilgileri nasıl elde ettiğini düşünmek bir yana bunların bir zamanlar bilinmediğini hayal etmekte bile güçlük çekeriz. Everest Yayınları'nın geçtiğimiz yıl çevirisini yayımladığı *Üreme* adlı kitap tam da böyle bir durumu, insanlığın üremeye dair bilgisinin hiç de tahmin edemeyeceğimiz serüvenini çok etkileyici bir biçimde gözler önüne seriyor.

Yazar Mathew Cobb, sınırlı inceleme yöntemleri ve az sayıdaki doğrudan gözlenebi-

Varoluşumuzla doğrudan ilgili olan üremeye dair bilginin gelişiminin şaşırtıcı, bazen güldürücü ve özellikle de (bilimin doğası hakkında) düşündürücü öyküsünden keyif alacağınızı umuyoruz.